

brez nepotrebnih stranpoti uvajal v branje in interpretacijo latinskih besedil. Zatorej mu iz vsega srca

želim, da bi se v naših šolah čim prej prijel.

Aleš Maver

Matej Hriberšek: *Življenje in delo p. Ladislava Hrovata*. (Zbirka Documenta, 15) Ljubljana: Institutum Studiorum Humanitatis, Fakulteta za podiplomski humanistični študij, 2006. 318 str. – Cena: 15,86 EUR
Recenzija

Matej Hriberšek, ki se je s svojo knjižno predstavitevjo zgodovine pouka klasičnih jezikov v predvojnem obdobju in s svojimi številnimi članki v *Keriji* že vpisal med pomembne zgodovinarje slovenskega šolstva, v svoji novi knjigi s tega področja prvič monografsko predstavlja imenitnega predstavnika slovenske filološke preteklosti. Gre za novomeškega frančiškana Ladislava Hrovata, s katerim se je avtor srečal ob pripravi svoje omenjene knjige o zgodovini pouka klasičnih jezikov, zdaj pa ga po dolgih desetletjih odsotnosti vrača v kolektivni spomin naše filološke srenje. Nikakor ne brez utemeljenega razloga, kot se pokaže po branju knjige.

Frančiškanskega patra Hrovata namreč spoznamo kot pionirja naše klasične filologije na prenekaterem področju. Med njegovimi dosežki najbolj sijeta prva slovensko pisana slovnica latinskega jezika in eden prvih objavljenih slovenskih prevodov iz antičnih književnosti, prevod

Ksenofontovih *Spominov na Sokrata*. Temu bi brez težav prišteli še njegov prevod celotne Cezarjeve *Galske vojne*, za katerega pa kljub oglasom v časopisju ni našel založnika, nemara res, kot ugiba avtor knjige, ker bi z objavo svojega dela preveč olajšal delo dijakom pri pouku, katerega glavni steber je bilo v avstrijskih časih ravno Cezarjevo besedilo.

Takoj je potrebno povedati, da se Hriberšek nikakor ne ustavi zgolj ob omenjenih vrhovih Hrovatove ustvarjalnosti. Veliko bolj mu gre za to, da bi izrisal njegov celovit človeški in strokovni portret, kar mu v celoti uspe. V ozadju tega pa se razumljivo skriva nešteto ur pregledovanja arhivskega gradiva, predvsem tistega iz novomeškega frančiškanskega samostana, kjer je pater Ladislav preživel glavnino svojega življenja. Uspeh naporenega dela ne izostane. Pred bralcem v zajetni knjigi vstane rekonstrukcija vsega Hrovatovega življenja in dela. Za glavne prelomnice se izkažejo pri tem njegovo otroštvo v Tuhinjski dolini, gimnazijsko šolanje v Kamniku, študij klasične filologije na Dunaju (kjer ga podobno kot Stritarja in nekatere druge Slovence zelo zaznamuje lik Hermanna Bonitza) in nato dolgoletno poučevanje, do podržavljenja nekdanj frančiškanske šole pa tudi ravnateljstvo na no-

vomeški gimnaziji. Zadnja dejavnost ga globoko vtisne v novomeški kolektivni spomin, kjer med starejšimi Novomeščani živi še danes.

Hriberšek kot glavna področja Hrovatove strokovne dejavnosti navaja njegovo udejstvovanje na filološkem, slavističnem in teološkem področju; slednjemu se je posvetil predvsem v zadnjih letih življenja kot avtor šmarničnih branj. Kot filolog je bil v zlatem obdobju svoje ustvarjalnosti zlasti v šestdesetih in sedemdesetih letih 19. stoletja glavna »zvezda« izvestij svoje matične gimnazije, v katerih je priobčil vrsto prispevkov, ki jih je vse spisal v slovenskem jeziku. Del svoje filološke, pa tudi slavistične tvornosti je objavil še v Janežičevem *Slovenskem glasniku*. In če ga je pri ukvarjanju z materinščino pogosto zaneslo na stranpota takratnega nacionalno motiviranega navdušenja nad staro cerkveno slovanščino in kvazizgodovinskih utopij, čeprav ne gre spregledati nekaterih izjemno tehtnih prispevkov, je, kot že omenjeno, njegovo poglobljeno ukvarjanje z latinščino in grščino obrodilo bogate sadove. Omenil sem že slovnico, s katero je svoja prizadevanja okronal, in nekaj njegove prevodne dejavnosti, na tem mestu pa naj dodam še, da je Hrovat ob latinski pripravljaval še grško slovnico (kar je odkril šele avtor monografije) in bil po vsem videzu med sodelavci neuspelega Pajkovega projekta latinskega slovarja. Hriberšek ob analizi najdenega gradiva za slovar poudarja, da so bili njegovi prispevki jezikovno precej boljši od tistega, kar poznamo iz v časopisju objavljenih listov iz slovarja.

Omenil sem že, da avtorju v knjigi

ne gre samo za naštevanje dejstev in naslovov. Od mrtvih ne poskuša obuditi le Hrovatovega dela, marveč na neki način pred bralca postaviti še patrov človeški lik. To je razvidno zlasti ob prikazu Hrovatovega pedagoškega dela. Odlični filolog se razodene kot razumevajoč profesor, ki je zaradi svoje dobrote velikokrat žrtev dijaškega izkoriščanja, ki pa ga zaradi njegovih človeških odlik vsi ohranijo v najlepšem spominu. Dovolj je zgolj prebrati izjemno toplo oceno Hrovata izpod peresa njegovega nekdanjega dijaka, sicer duhovščini vsekakor ne najbolj naklonjenega poznejšega ljubljanskega župana Hribarja. Podobno so o patru Ladislavu sodili še Janez Trdina, Karel Clarici, Fran Detela in mnogi drugi. Številni med njimi so zelo cenili njegovo domoljubnost in zavzemanje za pravice slovenskega jezika in naroda. To ga je kajpak pogosto spravilo v konflikt s šolsko oblastjo in z nadrejenimi na gimnaziji, ki so bili velikokrat trdi Nemci, verjetno pa mu je tudi preprečilo, da bi ostal gimnazijski ravnatelj. Oblastem je nedvomno šlo v nos, da je Hrovat dijake še spodbujal k udejstvovanju na narodnem polju, namesto da bi jim to preprečeval.

Zdi se, da je Hriberška prav Hrovatova človeška podoba mestoma kar preveč očarala. In to je pravzaprav edini resnejši ugovor njegovi sicer dobri knjigi. Ta očaranost je namreč po eni strani navdihnila na sicer redkih mestih nekoliko neprijeten panegirični ton (ko je denimo skušal Hrovata celo opravičevati pred kritiki njegovih značajskih napak), po drugi strani pa avtorju narekovala, da je po moji sodbi preblago (ali sploh ne) zavrnil očitne in

hude Hrovatove zmote o nekaterih vprašanjih, predvsem kar zadeva domnevno avtohtonost Slovencev na Slovenskem ali »slovanskost« sv. Hieronima. Take trditve sicer lahko razumemo v kontekstu Hrovatovega časa, a če smo upravičeno kritični do podobnih nacionalno navdihnjenih ekscesov učenjakov iz istega časa pri drugih narodih, bi bilo prav, da odločneje pometemo tudi pred domačim pragom. Posledice takšnih izvajanj so bile namreč predvsem v minulem stoletju mestoma precej drugačne, kot so si kabinetni znanstveniki lahko predstavljali. Še danes bi se nedvomno našli bralci, ki bi bili pripravljene frančiškanove teze brez ustreznega komentarja vzeti za suho zlato. Pravkar povedano velja denimo še za avtorjevo nereflektirano citiranje Hrovatove tirade proti »laškim« zidarjem v njegovem pozivu k izobraževanju domačih zidarjev.

Navsezadnje ostane brez jasnega odgovora vprašanje, kako je moglo tako obsežno Hrovatovo delo zatoniti v popolno pozabo. Nemara

ne bom povsem zgrešil, če tvegam domnevo, da je pater Ladislav v naši klasični filologiji nekako to, kar je Koseski v slovenski književnosti. Nesporno je bil izjemno zaslužen in je na mnogih področjih oral ledino (tudi Koseski je napisal prvi slovenski sonet). A zaradi svojega šolanja še v predmarčni dobi in nekaterih drugih razlogov je bil že v svojem času nekako človek »sveta od včeraj« (to *mutatis mutandis* velja pravzaprav za vse izjemno zaslužne sodelavce *Kmetijskih in rokodelskih novic*, v katerih je zavzeto sodeloval Hrovat). Zato poznejšim generacijam, odraslim v drugačnih razmerah, ni mogel povedati ničesar več. To pa ne more biti razlog, da bi mu še naprej odrekli zasluženno mesto v dvorani slavnih Slovencev in slavnih slovenskih filologov. V Mateju Hriberšku je pater Ladislav nedvomno našel odličnega biografa, ki je na zelo uspešen način izpolnil naš skupni dolg do njegovega dela.

Aleš Maver

Aristofan: *Oblačice*. Prevedla Jelena Isak Kres, spremno besedo napisal Matjaž Babič. Litera, zbirka Iz antičnega sveta, knj. 36, Maribor 2006.
Recenzija

Leta 2006 je pri Študentski založbi Litera izšel prevod Aristofanove komedije, ki smo jo doslej poznali pod naslovom *Oblaki*. In že pri naslovu

nas prijetno presenetila prva novost, ki jo je vpeljala prevajalka Jelena Isak; namesto uveljavljenega naslova *Oblaki* se je odločila, da v skladu z izvornikom (gr. *hai Nephélai*) tudi v slovenščini za naslov uveljavi ženski spol: tako so nastale *Oblačice*. Res izvorna prevajalska rešitev, ki ji velja vsa pohvala. Beseda »oblačica« je sicer redkeje uporabljana beseda, ki pomeni »nevihtni oblak«, kar se